

- of John Culpeper. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://docsouth.unc.edu/csr/index.html/document/csr01-0109> (07.02.2017)
6. Remonstrance from the inhabitants of the Pasquotank area concerning their grievances against Thomas Miller. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://docsouth.unc.edu/csr/index.html/document/csr01-0106> (07.02.2017)
 7. William S. Smith. Culpeper's Rebellion: New Data and Old Problems. North Carolina State University – 1990. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.culpeperconnections.com/historical/rebellion/>

Голодецький Д. Л.

Науковий керівник – к.і.н., доц. С. В. Ковальський

УДК 316.324.8:32.019.5»1960/2000»

ПОНЯТТЯ «ПОСТІНДУСТРІАЛЬНЕ СУСПІЛЬСТВО» В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ І АМЕРИКАНСЬКІЙ ГРОМАДСЬКІЙ ДУМЦІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

В даній статті розглядаються зародження і розвиток концепції постіндустріального суспільства, яке мало місце в другій половині ХХ в Європі і США. Автор звертає увагу на різницю у поглядах дослідників на виникнення, суть і назву явища, що описано теорією постіндустріального суспільства. Проаналізовані погляди таких провідних дослідників постіндустріального суспільства, як Д. Белл, Е. Тофлер, Г. Маркузе, М. Кастельяс. Роблячи висновки, можна стверджувати, що всі дослідники сходяться на тому, що головною характеристикою постіндустріального суспільства є ключова роль виробництва, обробки і розподілу інформації. Усі теорії постіндустріального суспільства схилиються до оптимістичного, еволюційного підходу, який ставить головний акцент на значний розвиток технологічних інновацій.

Ключові слова: *постіндустріалізм, постіндустріальне суспільство, інформаційне суспільство, хвильова теорія.*

Сьогодні можна з упевненістю говорити про те, що суспільство початку ХХ століття з його економічною основою і культурою кардинально відрізняється від суспільства другої половини століття. Змінився спосіб життя, змінився світогляд, колишні ідеології, що забрали життя мільйонів, якщо не втратили будь-який сенс, то істотно послабили свій вплив на суспільну свідомість. Часткове нівелювання протиборчих сил створило враження «кінця історії». Але в певний момент різного роду суспільствознавці заговорили про новий порядок, який прийшов на зміну старому спочатку в західних розвинених країнах, і наразі поширюється по всьому цивілізованому світі завдяки глобалізації. Йдеться про концепцію постіндустріального суспільства.

У вчених немає єдиної думки на рахунок назви, причин виникнення, а також складових елементів нового суспільного ладу. Наприклад, «Надіндустріальна цивілізація», «Технотронне суспільство», «Посткапіталістичне суспільство», «Постфордизм». В. Ємелін вказує на те, що доречніше включати поняття постіндустріального суспільства в більш широке визначення «постмодерн», адже це відображає не тільки економічний, але соціальний і культурний аспект нового суспільства [5, 14]. Також поряд з концепцією «постіндустріального суспільства» існує поняття «інформаційне суспільство», яке певною мірою дублює концепцію першого, тому що в основі постіндустріального суспільства роль інформації займає ключове місце.

Також немає єдиної думки з приводу того, в чому саме полягає особливість нового громадського порядку. Так, одні дослідники наполягають на винятковому впливі технологічного фактора трансформації суспільства. Інші відходять від жорсткого технологічного детермінізму і говорять про симбіозі технологічного аспекту з соціально-економічним розвитком суспільства в цілому.

Багато дослідників погоджуються в тому, що вирішальним критерієм виникнення постіндустріального суспільства є зміна структури зайнятості, а саме досягнення частки зайнятих у невиробничій сфері 50% і більше від усього працездатного населення. При цьому багато видів сектора послуг, такі, наприклад,

як роздрібна торгівля, побутове обслуговування і тому подібне, не вважають невиробничими видами діяльності [1, 24].

Відмінними рисами постіндустріального суспільства найчастіше називають масове поширення творчої, інтелектуальної праці, якісно підвищений обсяг і значення наукового знання та інформації, розвиток засобів комунікації, переважання в структурі економіки сфери послуг, науки, освіти, культури над промисловістю і сільським господарством. Постіндустріальне суспільство починає розглядатися як якісно новий щабель розвитку не тільки Заходу, але і всього людства.

Засновником концепції постіндустріалізму вважається Деніел Белл, який працював над нею з кінця 1950-х років. Праці Белла стали каркасом, на якому будуватиметься в подальшому теорія постіндустріального суспільства, загальний знаменник, з якого виходили дискусії.

Ключову відмінність від попереднього ладу Белл бачить в тому, що роль інформації і знання, як структурних елементів, превалює над працею і капіталом в постіндустріальному суспільстві. За Беллом, доіндустріальне суспільство було переважно добувним, індустріальне – виробляючим, постіндустріальне суспільство – обробляючим.

У своїй концепції Д. Белл сформулював основні ознаки постіндустріального суспільства:

- створення економіки послуг;
- домінування науково-технічних фахівців;
- центральна роль теоретичного наукового знання як джерела нововведень і політичних рішень в суспільстві;
- можливість самопідтримки технологічного зростання;
- створення нової «інтелектуальної» техніки.

Ці висновки дозволили Беллу інтерпретувати постіндустріальне суспільство як «інформаційне» і припустити, що виникнення економіки послуг (*service economy*) означає перехід до постіндустріального суспільства. [3, 189]

Прогнозуючи майбутнє, Белл вважає, що верхівкою нового суспільства буде інтелектуальна еліта, а роль спадкового чинника буде грати все менше ролі. Розглядаючи питання управління

суспільством, Белл віддає перевагу системі меритократії, згідно з якою на чолі суспільства повинні стояти найкращі і найздібніші члени суспільства [2].

Одним з найвідоміших продовжувачів концепції Д. Белла є Е. Тоффлер. У своїй роботі «Третя хвиля» [9] Тоффлер стверджує, що історію рухають сукупністю революційних змін, які він метафорично об'єднує в поняття «хвилі». Хвильова концепція Елвіна Тоффлера передбачає поділ історії на три періоди, що розрізняються економічними, соціальними, а також культурними взаємовідносинами у суспільстві. Перша хвиля, з точки зору автора, пов'язана з переходом від доаграрного суспільства до аграрного. Друга хвиля являє собою наступний крок – перехід від аграрного суспільства до індустріального. Третя хвиля – перехід від індустріалізму до нової економіки, заснованої на інформатії, сфері послуг і децентралізації, що веде за собою нові соціальні і культурні взаємини – «суперіндустріальної» цивілізації.

Будучи, як і Белл, ідеологічним вихідцем з марксизму, Тоффлер пропонує новий підхід для нових реалій, відмінний від підходу Маркса. У Е. Тоффлера, як і у Д. Белла перехід до постіндустріального суспільства не скасовує досягнень індустріального і доіндустріального ладу. Обидва вчених бачить в соціалізмі і капіталізмі різні підходи в рамках індустріального суспільства.

Вклад в теорію постіндустріального суспільства зробив і Герберт Маркузе, стверджуючи, що в новому суспільстві на зміну «принципу продуктивності» повинен прийти «принцип задоволення» [8, 243]. На його думку, людині необхідно вирватися за межі матеріального виробництва – царства відчуженого праці та поринути в світ гри і фантазії. Праця повинна стати засобом самовираження і реалізації індивідуальних здібностей, і, як вважав Маркузе, це можливо при перетворенні його в гру, в різновид відпочинку. На думку В. Красильщикова, ліворадикальні ідеї Маркузе знаходять втілення в персональному комп'ютері. Комп'ютер відкриває реальну можливість зробити працю своєрідною «грою» і вивести людину з-під контролю технбюрократії [7, 12]. Таким чином, Постіндустріалізація

зв'язується з перетворенням процесу праці в різновид творчої діяльності, можливості для якої збільшуються з входженням в життя людей новітніх технологій. Про постіндустріалізм, як про суспільство гри між людьми також писав Д. Белл маючи на увазі зростання сфери послуг в економіці. Але також це гра з екраном і киберпространством [4, 17].

Ще Одним з головних теоретиків «інформаційного суспільства» є М. Кастельяс. У своїй праці «Інформаційна епоха» [6] він приділяє велику увагу організації сучасного ринку, розглядаючи його як сукупність глобальних мереж, незалежно від політичних кордонів. Простір перестає грати роль в економіці. На думку дослідника однією з ключових рис інформаційного суспільства є мережева логіка його базової структури.

Таким чином ми бачимо, що всі дослідники сходяться на тому, що головною характеристикою постіндустріального суспільства є ключова роль виробництва, обробки і розподілу інформації. Усі теорії постіндустріального суспільства схиляються до оптимістичного, еволюційного підходу, який ставить головний акцент на значний розвиток технологічних інновацій.

Постіндустріальна теорія, багато в чому, була підтверджена практикою. Як і було передбачено її творцями, суспільство масового споживання породило сервісну економіку, а в її рамках найбільш швидкими темпами став розвиватися інформаційний сектор господарства.

Інформаційна революція, яка відбувається на наших очах – це найважливіший щабель в послідовності людського прогресу.

Голодецкий Д. Л.

ПОНЯТИЕ «ПОСТИНДУСТРИАЛЬНОЕ ОБЩЕСТВО» В ЕВРОПЕЙСКОЙ И АМЕРИКАНСКОЙ ОБЩЕСТВЕННОЙ МЫСЛИ ВТОРОЙ ПОЛОВИНЫ XX ВЕКА

В данной статье рассматриваются зарождение и развитие концепции постиндустриального общества, которое имело место во второй половине XX в Европе и США. Автор обращает внимание на разницу во взглядах исследователей на

возникновение, сущность и название явления, описано теорией постиндустриального общества. Проанализированы взгляды таких ведущих исследователей постиндустриального общества, как Д. Белл, Э. Тоффлер, Г. Маркузе, М. Кастельяс. Делая выводы, можно утверждать, что все исследователи сходятся на том, что главной характеристикой постиндустриального общества ключевая роль производства, обработки и распределения информации. Все теории постиндустриального общества склоняются к оптимистическому, эволюционному подходу, который ставит главный акцент на значительное развитие технологических инноваций.

Ключевые слова: *постиндустриализм, постиндустриальное общество, информационное общество, волновая теория.*

Golodetsky D. L.

THE CONCEPT OF «POSTINDUSTRIAL SOCIETY» IN THE EUROPEAN AND AMERICAN PUBLIC THOUGHT OF THE SECOND HALF OF THE XX CENTURY

In This article discusses the emergence and development of post-industrial society, which took place in the second half of the twentieth century in Europe and the United States. The author draws attention to the difference in the views of researchers on the origin, nature and name of the phenomenon, described with the theory of post-industrial society. It analyzes views of leading researchers of the post-industrial society, as D. Bell, E. Toffler, H. Marcuse, M. Kastelyas. Making conclusions it can be alleged that all researchers agree that the main characteristic of the post-industrial society is a key role in the production, processing and distribution of information. All theories of postindustrial society lean towards the optimistic, evolutionary approach that puts the emphasis on the significant development of technological innovation.

Key words: *post-industrializm, post-industrial society, information society, the wave theory.*

Джерела та література

1. Алексах А. Г. Демографический фактор в экономической истории / Андрей Григорьевич Алексах // АНТРО. № 1. – М., 2014. С. 17-28.
2. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество / Дэниел Белл; [пер. с англ.]. // М., 1999. 782 с.
3. Белл Д. Социальные рамки информационного общества / Дэниел Белл; [пер. с англ.]. // Новая технократическая волна на Западе. М., 1986. 330 с.
4. Гринин Л. Е. Феномен информационного общества: “люди известности” / Леонид Ефимович Гринин // Философия и общество. №2(35). – М., 2004. 21 с.
5. Емелин В. А. Постиндустриальное общество и культура постмодерна / Вадим Анатольевич Емелин // Социальная философия и современность. – ИНИОН РАН – М., 1999. 19 с.
6. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / Мануэль Кастельс; [пер. с англ.].// ГУ-ВШЭ – М., 2000. 608 с.
7. Красильщиков В. А. Ориентиры грядущего: постиндустриальное общество и парадоксы истории / Виктор Александрович Красильщиков // Общественные науки и современность. № 2. – М., 2003. С. 10-14.
8. Маркузе Г. Одномерный человек. Исследование идеологии Развитого Индустриального Общества / Герберт Маркузе ; [пер. с англ.]. // – М., 1994. 368 с.
9. Тоффлер Э. Третья волна / Элвин Тоффлер ; [пер. с англ.]. // – М. : ООО «Издательство АСТ», 2004. – 698 с.